

Victimització i delinqüència a l'Àrea Metropolitana de Barcelona

Anna ALABART VILÀ
Josep M. ARAGAY BARBANY
Juli SABATÉ DELGADO
Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Metropolitans

Introducció

Algunes precisions metodològiques:

1. Aquest treball sobre victimització s'està fent des de 1984 a Barcelona.
2. Des de 1989 l'àmbit d'estudi s'ha ampliat als municipis de l'antiga CMB.
3. L'estudi es fa mitjançant la tècnica d'enquesta amb qüestionari precodificat i mostra aleatòria escollida pel sistema de ruta.
4. Es fan 12.900 entrevistes de les quals 7.200 corresponen a Barcelona ciutat i 5.700 a la resta de municipis.
5. El qüestionari recull preguntes de fet (que els ha passat, on, com...), de sensacions (afectació, por que fan els fets) i d'opinió (valoració de la seguretat, mesures a prendre, etc).
6. Les dades a les que es refereix l'exposició són les de la darrera enquesta: 1991 que analitzava els fets ocorreguts a 1990.

1. Extensió de la victimització

L'extensió de la delinqüència a l'Àrea Metropolitana de Barcelona a 1990 abasta al 15,98% dels seus habitants, amb un promig de 1,38 fets cada un.

Això és el que ofereixen els resultats de l'enquesta:

— 2.062 dels 12.900 entrevistats a totes les ciutats de l'Àrea Metropolitana de Barcelona han patit alguna experiència de victimització durant 1990. L'índex global de victimització ha estat, doncs, el 15,98%.

— Aquestes 2.062 persones han viscut un total de 2.846 fets: la ratio de multivictimització —nombre de fets per persona— ha estat 1,38.

Per a Barcelona, l'índex arriba al 18% (de 7.200 entrevistats, 1.296 victimitzats per un total de 1.826 fets).

Taula 1
Extensió de la victimització

	Entrevistats	Fets delictius	Víctimes	Índex de víctimes
Barcelona	7.200	1.826	1.296	18,00%
Resta AMB	5.700	1.020	766	13,44%
Total AMB	12.900	2.846	2.062	15,98%

2. Els quatre indicadors de la seguretat i els 18 fets

Els dos indicadors de la seguretat ciutadana on hi ha més delinqüència són els dels vehicles (8,85% dels entrevistats) i el de la seguretat personal (5,53%). El 2,04% de domicilis han patit alguna agressió viscuda com a delictiva pels seus habitants. Finalment, l'extensió dels fets contra els comerços és òbviamment molt baixa (índex 1,04%).

Taula 2
Índex de victimització i risc de l'AMB, 1990

	Índex	Índex de risc
fets contra vehicles	8,85	19,3
fets contra persones	5,53	
fets contra domicili	2,04	
fets contra comerços	1,04	24,1

Però quan es desglossen aquests fets es comprova que el que més succeeix és el robatori d'objectes de l'interior dels vehicles i el robatori de la cartera:

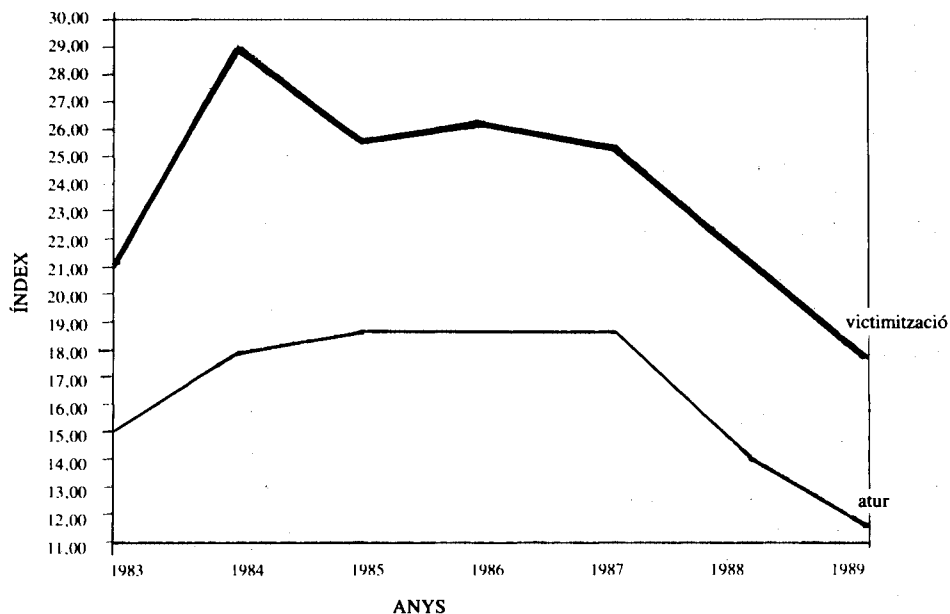
Taula 3
Índex de victimització a l'AMB: 18 fets (1990)

Índexs	1990
Índex global	16,00
Robatori del cotxe	0,93
Robatori de la moto	0,39
Robatori d'altres vehicles	0,11
Intent de robatori del vehicle	2,35
Robatori d'objectes del vehicles	4,35
Robatori d'elements del vehicle	1,69
Robatori al domicili	1,04
Intent de robatori al domicili	1,04
Robatori al negoci	0,59
Intent de robatori al negoci	0,34
Atracament al negoci	0,17
Intent d'atracament al negoci	0,02
Robatori cartera (estrebada o tirón)	2,45
Intent robatori cartera	0,67
Atracament personal	1,69
Intent d'atracament	0,57
Agressions sexuals	0,03
Amenaces/Violència	0,36

3. L'evolució de la victimització

La delinqüència va començar a créixer quan la primera crisi de l'energia, que coincidí amb l'inici de la transició política. Aquesta fou l'època d'aparició del terme *seguretat ciutadana* (aproximadament 1978-1984). I als darrers anys s'ha anat estabilitzant, entre d'altres motius perquè ha arribat al seu nivell de saturació, s'ha acabat la transició política i s'ha anat sortint dels anys més durs de la crisi. Avui per avui, les seves fluctuacions poden explicar-se en termes de conjuntura (sobretot econòmica).

Gràfic 1
Índex global de victimització i taxa d'atur 1983-1989

Any	Victimització a Barcelona
1983	20,8
1984	29,1
1985	25,5
1986	26,2
1987	25,4
1988	21,6
1989	17,6
1990	18,0

4. L'estructura espacial de la delinqüència

Quan s'estudia la distribució de la delinqüència en el territori s'observen tres qüestions:

- on viuen els victimitzats
- on han succeït els fets

Els estudis ha permès comprovar que la delinqüència té un comportament similar a TOTA ACTIVITAT ECONÒMICA: tracta de maximitzar el benefici i de minimitzar el risc. Tant l'organització com el funcionament d'aquest preocupant fenomen social s'han d'entendre des d'aquesta perspectiva de racionalitat.

Això es plasma territorialment en relació a dues característiques:

- *centralitat*: s'ha definit a partir de la proximitat a Barcelona, definint 6 zones
- *grandària* de la població: s'han fet els següents esglaons:
 - municipis de menys de 25.000 habitants
 - municipis de 25.000-50.000 habitants.
 - municipis de 50.000-100.000 habitants.
 - municipis de més de 100.000 habitants:
 - l'Hospitalet de Llobregat
 - Santa Coloma de Gramenet
 - Badalona
 - Barcelona i districtes.

Cal tenir en compte, a més, l'estructura socio-econòmica del territori.

5. L'anàlisi segueix els passos següents:

1. La distribució de la victimització que pateixen els habitants de les diferents zones o ciutats en funció de la desigual apropiació del sòl urbà que fan les classes socials.

— *Víctima*: És a dir, *a qui passen els fets delictius*: la desagregació dels índexs de victimització a cada escala del territori.

2. La distribució de la delinqüència a les diferents zones, municipis i districtes: la localització dels fets delictius.

— *Fets*: És a dir, *on passen els fets*: l'explicació socio-ecològica de la localització de la delinqüència a les diferents zones i ciutats.

3. La distribució de la perillositat pel territori. Es tracta d'associar les dues variables anteriors, victimització i localització.

— *Relació fets-víctimes*: Això es fa, sobretot, amb l'*índex de perillositat* de cada zona o ciutat: és a dir, la relació de la victimització (persones de la zona o ciutat que n'han patit l'experiència, independentment d'on hagi estat) amb la localització (persones que l'han patit a la zona o ciutat en qüestió independentment d'on visquin).

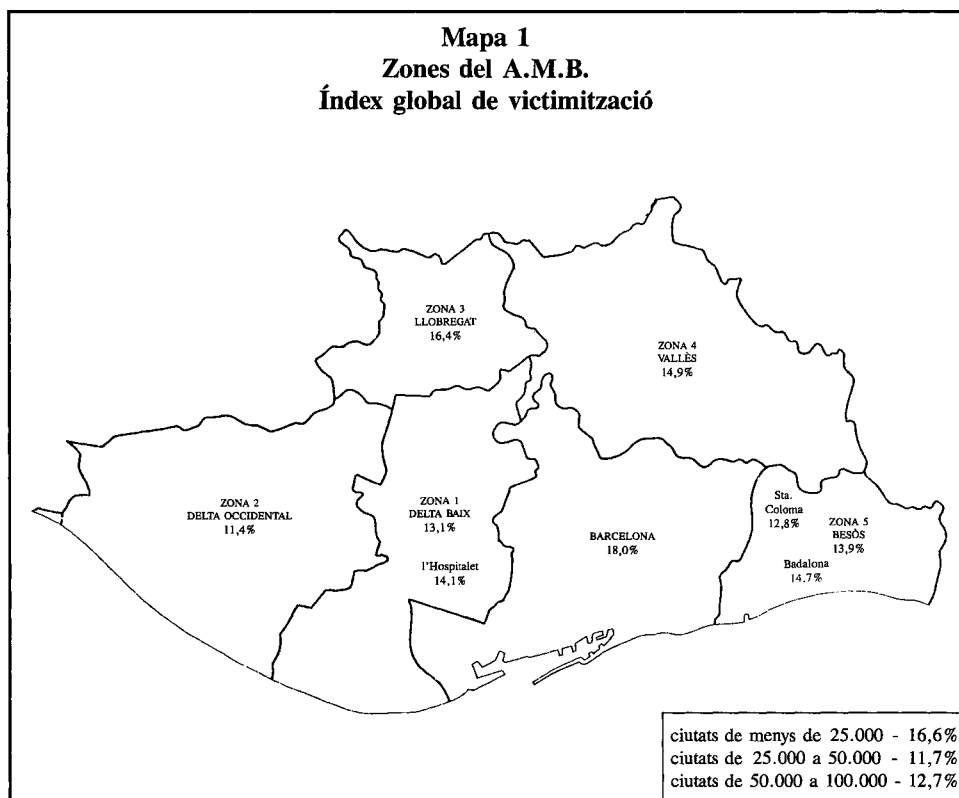
6. La distribució territorial de les víctimes

L'anàlisi de la distribució territorial de l'índex global de victimització confirma el que es deia abans:

— La recerca de rendibilitat, que explica la directa relació entre victimització i renda, es manifesta de la mateixa manera en la distribució territorial: els índexs més elevats són els de les zones o les ciutats de major renda per càpita (per exemple, la ciutat de Barcelona).

— I pel que fa a les dues variables estrictament territorials, la centralitat i la grandària de la població, és fàcil d'observar que les majors facilitats que ambdues ofereixen (densitat, massificació, anonimat i la possibilitat d'obtenir economies d'escala) expliquen que l'índex de victimització vagi augmentant a mesura que ho fa la grandària de la població: novament ens trobem amb que la ciutat de Barcelona (la ciutat més gran i una de les més denses de l'Àrea Metropolitana) és on hi ha l'índex més elevat.

L'excepció la constitueix la gent que viu a les ciutats petites: molt victimitzades per la seva menor estructura de protecció (personal i policial).

La taula que segueix dóna la informació:

Taula 4
Distribució de l'índex global de victimització pel territori

Zones de l'AMB	1990
Delta Baix	13,1
Delta Occidental	11,4
Llobregat	16,4
Vallès	14,9
Besòs	13,9
Barcelona	18,0
Total A.M.B.	16,0
Ciutats de l'A.M.B.	
Barcelona	18,0
l'Hospitalet	14,1
Badalona	14,7
Santa Coloma	12,8
ciutats de 50 a 100.000	12,7
ciutats de 25 a 50.000	11,7
ciutats de menys de 25.000	16,6
Total A.M.B.	16,0

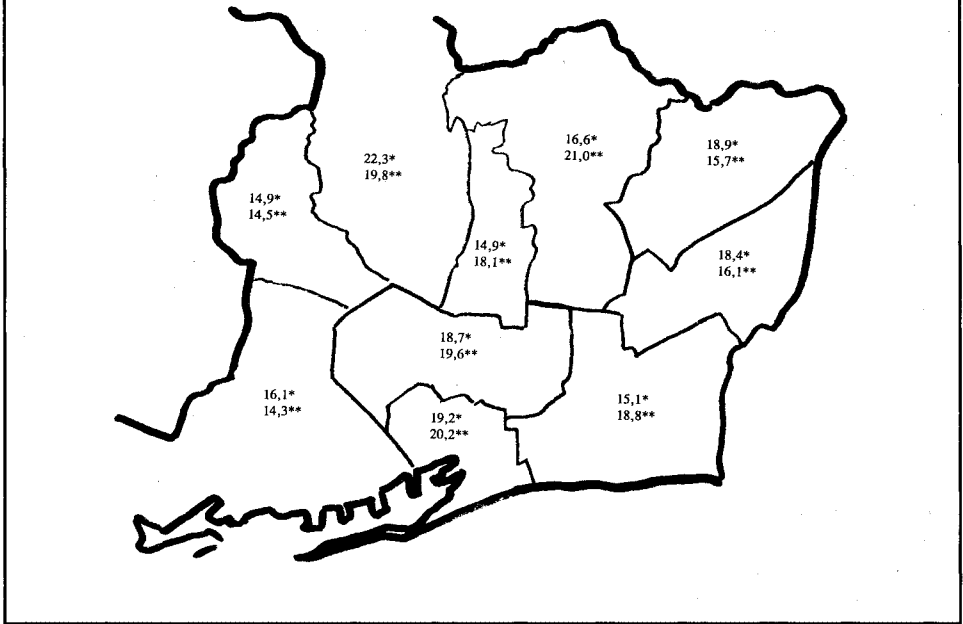
Quan l'anàlisi se centra a Barcelona (Taula 5), s'observa una progressiva homogeneïtzació de la victimització en els districtes. Si en anys anteriors els districtes més rics i els més problemàtics eren els que tenien índexs més alts, en el darrer any aquesta afirmació no és tan certa: els habitants d'Horta-Guinardó són els qui suporten l'índex més alt i els de Sant Martí —districte d'una enorme transformació urbanística— els tenen també molt alts. En canvi, els entrevistats de les Corts registren un dels més baixos de la ciutat. D'altra banda, l'evolució de l'índex global (les enquestes es vénen fent des de 1984) mostra que s'ha anat reduint la diferència entre el districte més victimitzat i el que ho és menys:

- Així, la màxima diferència el 1983 fou de 21,4 punts, el 1984 va ser de 18,1, l'any següent va baixar fins a 14,9, al següent ja només era de 10,6. El 1987 va pujar una mica: 12,2.
- El 1988 i 1989 va tornar a baixar fins a 11,2 i 7,4 respectivament.
- El 1990 la distància màxima ha estat 6,7 punts, entre Horta-Guinardó (21,0) i Sants (14,3).

Per tant, l'índex global de victimització des del 1983 fins el 1988 seguia en línies generals la lògica de l'estructura socio-econòmica:

- Els tres districtes de rendes més elevades (l'Eixample, les Corts i Sarrià-Sant Gervasi) tenien sempre l'índex superior al promig de la ciutat.
- Tres districtes de rendes més aviat baixes (Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí) el tenien sempre inferior).

Mapa 2
Victimització per districtes 1989* - 1990**

I els darrers dos anys aquesta lògica no se segueix amb tanta exactitud per la tendència cap a l'homogeneïtzació de la victimització:

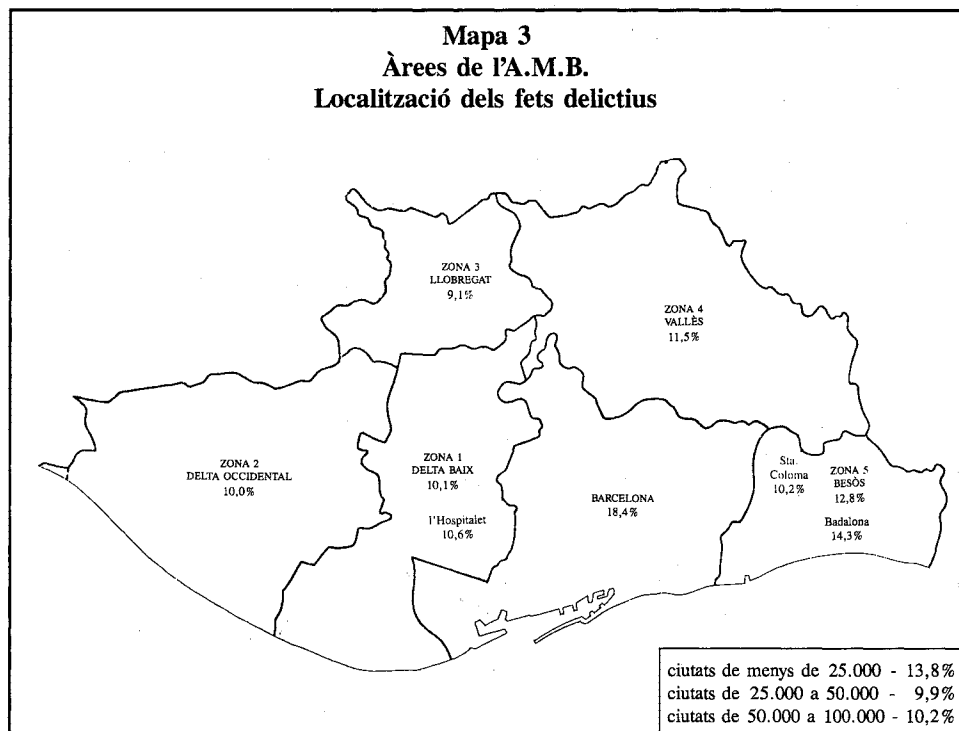
Taula 5
Distribució de l'índex de victimització per districtes

Districtes	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Ciutat Vella	19,8	29,0	23,9	29,9	25,9	22,4	19,2	20,2
Eixample	23,8	33,3	27,2	31,5	29,1	22,0	18,7	19,6
Sants-Montjuïc	11,5	23,8	23,2	27,5	20,8	21,0	16,1	14,3
les Corts	30,3	37,8	32,5	30,4	28,9	25,1	14,9	14,5
Sarrià-S. Gervasi	32,9	38,6	36,0	31,1	32,3	29,5	22,3	19,8
Gràcia	26,0	29,1	26,5	22,4	23,5	19,2	14,9	18,1
Horta-Guinardó	19,3	27,9	24,7	20,9	27,9	20,9	16,6	21,0
Nou Barris	19,7	20,5	21,1	23,1	21,9	20,2	18,9	15,7
Sant Andreu	17,3	28,0	21,3	21,3	25,3	19,3	18,4	16,1
Sant Martí	17,4	27,2	22,8	23,2	20,1	18,3	15,1	18,8

7. La localització: on passen els fets

La centralitat i la grandària segueixen essent les dues variables més explicatives:

Les pautes d'extensió de la delinqüència estudiades tradicionalment per la criminologia (l'aglomeració comporta anonimat i afavoreix la delinqüència, i la centralitat —a més— ofereix economies d'escala) es donen també a la nostra Àrea Metropolitana. És a dir que als espais més densos, poblats i de major centralitat és on hi acostumen a passar més fets delictius.

— Això es veu sobre tot a escala de les sis zones:

Taula 6
Localització dels fets delictius a les sis zones de l'A.M.B.

Zones de l'Àrea metropolitana	Fets que hi han passat	Entrevistes fetes	%
Delta Baix	238	2.350	10,1
Delta Occidental	79	790	10,0
Llobregat	32	250	9,1
Vallès	68	590	11,5
Besòs	221	1.720	12,8
Barcelona	1.322	7.200	18,4
Total	1.960	12.900	15,2

— Aquesta lògica, analitzada a escala de la grandària de les ciutats també s'acompleix en línies generals.

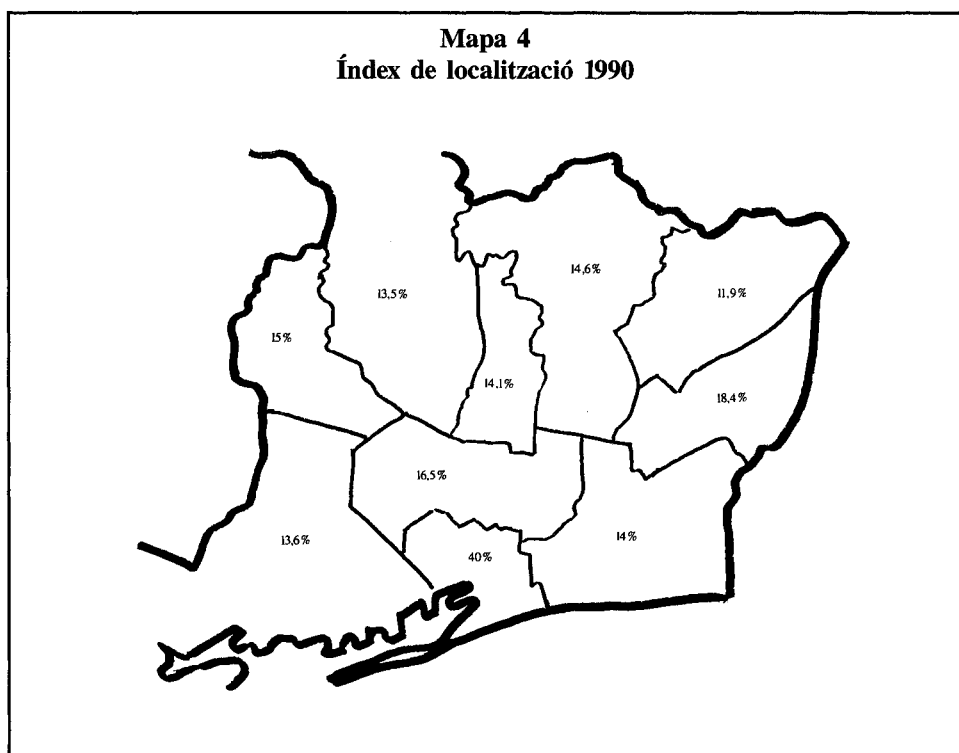
— Barcelona i Badalona són els dos espais que concentren més fets delictius (quasi el 75 % entre els dos): els índexs de localització serien els més elevats (18,4 % i 14,3 % respectivament).

— I a l'altre extrem, els índexs de localització dels dos grups de ciutats de grandària mitjana serien els més baixos (10,2 % i 9,9 %).

Hi ha, però, dues excepcions:

— A l'Hospitalet i Santa Coloma de Gramenet, ciutats densíssimes, hi passen relativament pocs fets (degut a la seva extraordinària proximitat material i simbòlica a la ciutat més central de l'àrea).

— I a les ciutats més petites hi passen relativament molts fets (previsiblement per la major impunitat amb què pot operar la delinqüència per la menor presència policial).

Taula 7
Localització dels fets delictius
a escala de les ciutats de l'A.M.B.

Ciutats de l'Àrea Metropolitana	Fets que hi han passat	Entrevistes fetes	%
Barcelona	1.322	7.200	18,4
l'Hospitalet	127	1.200	10,6
Badalona	136	950	14,3
Santa Coloma	58	570	10,2
ciutats de 50 a 100.000	121	1.190	10,2
ciutats de 25 a 50.000	131	1.320	9,9
ciutats de menys de 25.000	65	470	13,8
Total	1.960	12.900	15,2

I, dins de Barcelona la centralitat torna a ser la variable més explicativa:

— Una tercera part dels fets que han passat a Barcelona han tingut lloc entre la Ciutat Vella i l'Eixample.

— Si hom utilitzés l'índex de localització, el corresponent a Ciutat Vella arribaria fins el 40%.

— En canvi, entre els tres districtes que cobreixen l'arc sudoccidental de la ciutat (les Corts, Sarrià i Gràcia) no localitzen ni el 20% del total de fets delictius.

Taula 8
Localització dels fets delictius
pels deu districtes de la ciutat

Districtes	Fets que hi han passat	Entrevistes fetes	Índex de localització
Ciutat Vella	192	480	40,0
l'Eixample	203	1.230	16,5
Sants-Montjuïc	108	790	13,6
les Corts	60	400	15,0
Sarrià-Sant Gervasi	85	630	13,5
Gràcia	82	580	14,1
Horta-Guinardó	115	790	14,6
Nou Barris	96	808	11,9
Sant Andreu	109	590	18,4
Sant Martí	126	900	14,0
Total	1.206	7.198	16,8

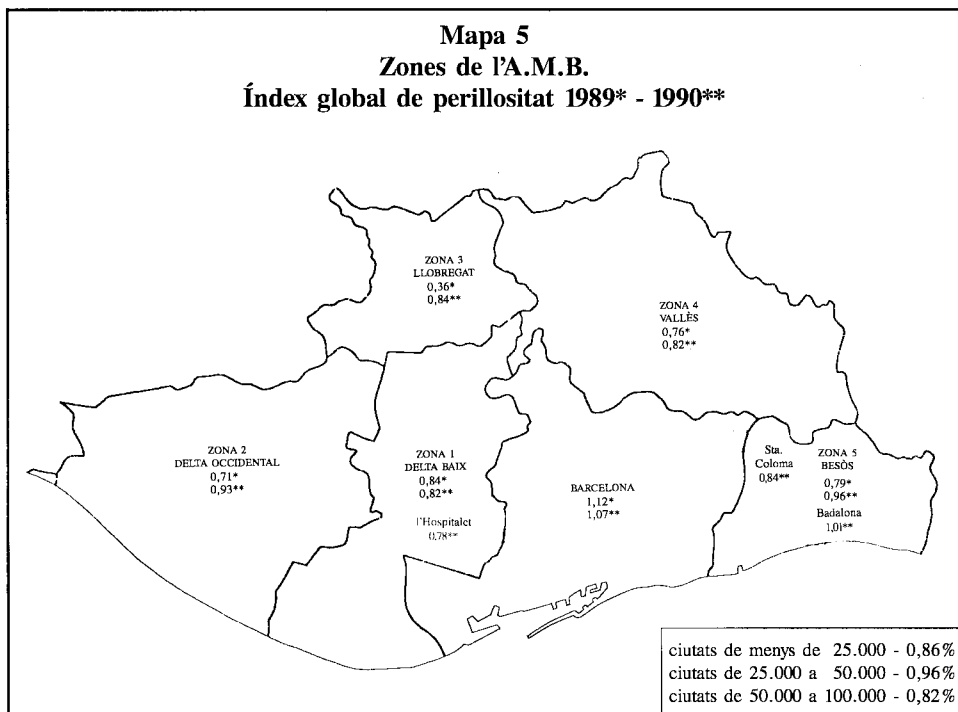
8. L'índex de perillositat

La perillositat dels diferents espais es pot establir comparant la victimització dels seus habitants amb la dels que allà hi són victimitzats. Amb això es construeix l'*índex de perillositat* d'un lloc: relació entre «localització» —persones que hi són victimitzades— i «victimització» —persones d'allà victimitzades independentment d'on ho hagin estat.

L'índex de perillositat resulta un bon indicador sintètic de la combinació entre victimització i localització; per tant en segueix les pautes. La referència a Barcelona segueix essent vàlida; i a més hom pot observar les desiguals perillositats, per exemple de:

— El Delta baix i l'Hospitalet (relativament baixa: ho explica l'enorme proximitat a la capital metropolitana) i el Besòs i Badalona (relativament alta: gran densitat i menor accessibilitat material i simbòlica a la capital metropolitana).

— El Delta occidental (ciutats de grandària mitjana) i el Llobregat (ciutats petites): una mica més de perillositat en el primer cas que en el segon.

Taula 9
Distribució de l'índex global de
perillositat a les zones de l'A.M.B.

Zones de l'A.M.B.	Victimització	Localització	Índex de perillositat	
	1990	1990	1990	(1989)
Delta Baix	291	238	0,82	(0,84)
Delta Occidental	85	79	0,93	(0,71)
Llobregat	38	32	0,84	(0,36)
Vallès	83	68	0,82	(0,76)
Besòs	230	221	0,96	(0,79)
Barcelona	1.323	1.233	1,07	(1,12)
Total	1.960	1.960	1,00	(1,00)
Ciutats de l'Àrea Metropolitana	1990	1990	1990	
Barcelona	1.233	1.322	1,07	
l'Hospitalet	161	127	0,78	
Badalona	135	136	1,01	
Santa Coloma	69	58	0,84	
ciutats de 50 a 100.000	148	121	0,82	
ciutats de 25 a 50.000	138	131	0,94	
ciutats de menys de 25.000	75	65	0,86	
Total	1.960	1.960	1,00	

Si en el conjunt de l'AMB, Barcelona és el lloc de màxima centralitat, a l'interior de la ciutat funciona la mateixa lògica:

— El districte més central, la Ciutat Vella és on hi ha l'índex més elevat: hi ha més del doble de localització que victimització.

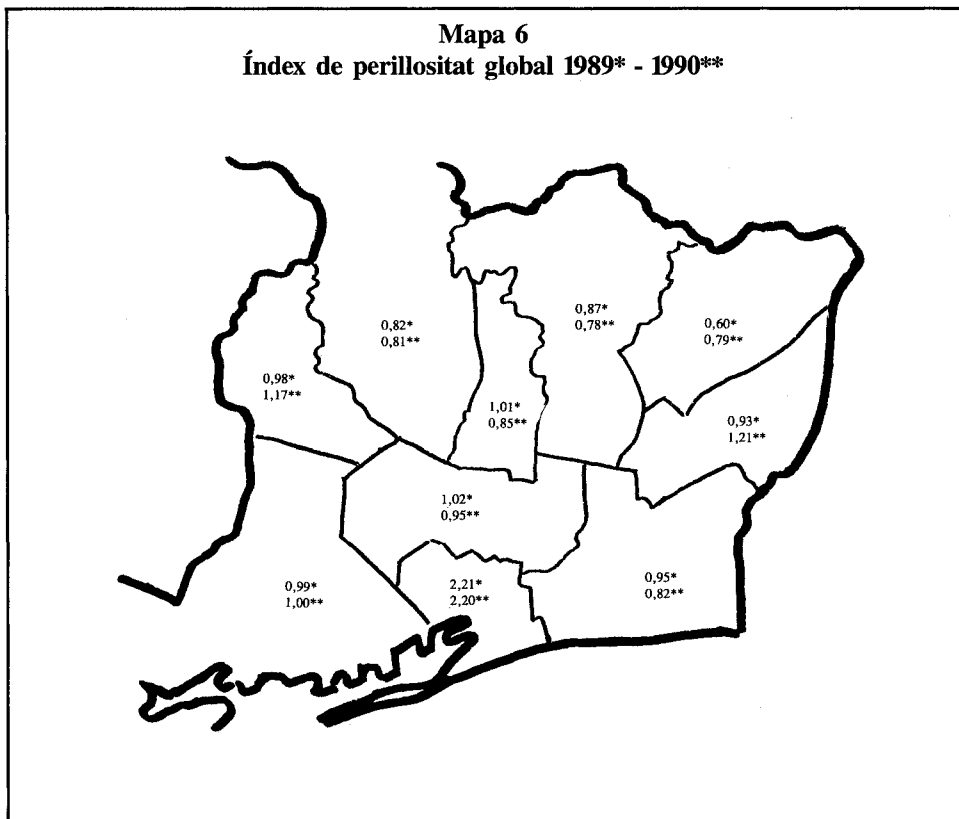
— Els districtes menys perillosos són Nou Barris i Horta-Guinardó, possiblement els dos més allunyats materialment i simbòlica del centre de la ciutat. (Cal dir, no obstant que a Horta hi ha l'índex de victimització més elevat de tota la ciutat).

— Només a les Corts i Sant Andreu l'índex supera la unitat.

— A Sants es 1,00 i a l'Eixample 0,95: pràcticament equidistribueixen les seves freqüències de victimització i localització.

— Finalment, Sarrià, Gràcia i Sant Martí tenen l'índex relativament baix.

Mapa 6
Índex de perillositat global 1989* - 1990**

Taula 10
Distribució de l'índex global de
perillositat pels deu districtes

Districtes	Victimització	Localització	Índex de perillositat	
	1990	1990	1990	(1989)
Ciutat Vella	87	192	2,20	(2,21)
l'Eixample	216	203	0,95	(1,02)
Sants-Montjuïc	108	108	1,00	(0,99)
les Corts	51	60	1,17	(0,98)
Sarrià-Sant Gervasi	105	85	0,81	(0,82)
Gràcia	97	82	0,85	(1,01)
Horta-Guinardó	147	115	0,78	(0,87)
Nou Barris	121	96	0,79	(0,60)
Sant Andreu	90	109	1,21	(0,93)
Sant Martí	154	126	0,82	(0,95)
Total	1.176	1.176	1,00	(1,00)

II. Opinió

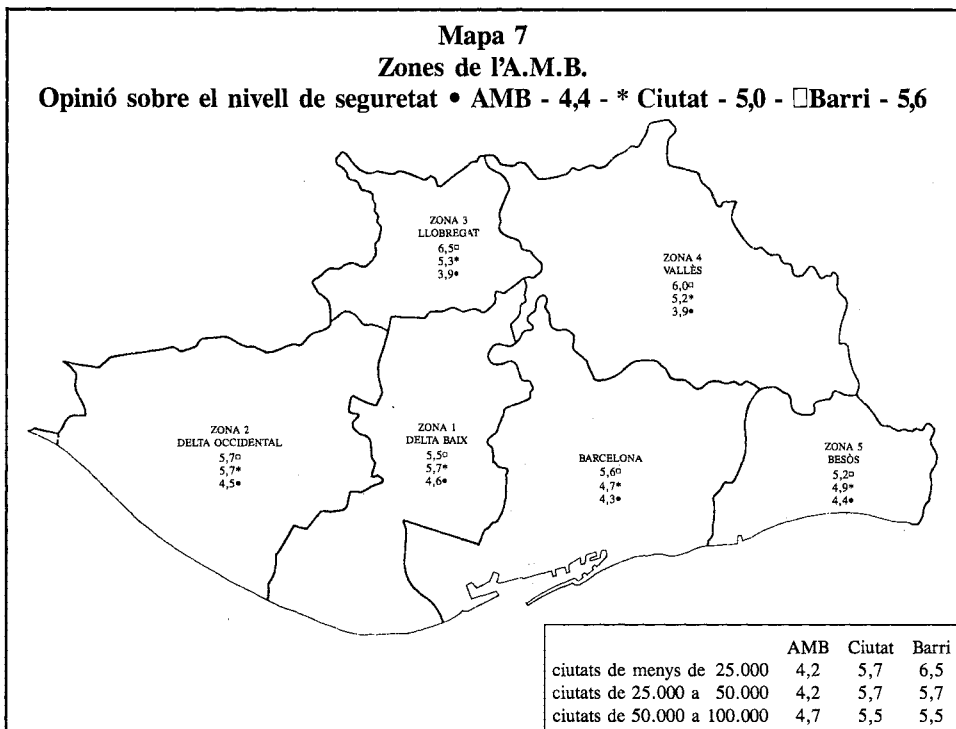
1. Opinió sobre el nivell de seguretat al barri ciutat i àrea

L'opinió que els entrevistats de l'AMB tenen de la seguretat al seu barri, ciutat i AMB (avaluades d'1 a 9) dóna com a puntuacions mitjanes, 5,6, 5,0 i 4,4.

— Un cop més —a totes les enquestes fetes fins ara han donat idèntic resultat— el barri, espai proper, és considerat com el més segur. Potser per més viscut, potser per més conegut, o potser per ambdues coses a la vegada.

— El barri actua com una comunitat de relació en la qual els qui hi viuen es reconeixen com a membres de la comunitat. Aquest nivell de relació i de coneixença actua, objectivament, com un element antidelictògen en tant que augmenta el control social. D'altra banda, el barri és un espai conegut que per tant, de forma conscient o inconscient, té un paper, subjectiu, «tranquil·litzador».

— A l'altre extrem s'hi situa l'àrea. Es l'espai desconegut (element intranquil·litzador) en el qual els veïns dels distints municipis se senten foranis (en no funcionar les relacions directes es converteixen en «uns estrangers» sobre els quals pot caure qualsevol desaprensiu anònim).

L'anàlisi de les respostes segons la distribució territorial permet afirmar que:

— Els entrevistats consideren que el barri és un indret segur, gairebé sense excepcions:

— L'Àrea Metropolitana és sentida com a perillosa: les puntuacions que rep són, pràcticament sempre, inferiors als 5 punts.

— En el cas de les ciutats les puntuacions oscil·len, des d'algunes molt semblants o inclús superiors a les del barri (l'Hospitalet, Esplugues, Sant Boi) fins d'altres similars a les de l'àrea (Badalona, Santa Coloma).

— Com més gran és el municipi més baixa es l'avaluació que es fa del barri i de la ciutat.

Caldria introduir matisacions però, a grans trets, sembla que els l·lindars de població estiguessin relacionats a la imatge-sensació de la comunitat. A partir d'un cert l·lindar (passats els 100.000 habitants) la comunitat (espai conegut i familiar) es difumina fins desaparèixer. Llavors la ciutat és un espai quasi tan estrany com l'àrea. La taula que segueix ofereix la informació comentada:

Taula 11
Valoració mitjana del nivell
de seguretat al barri, ciutat i àrea,
segons localització

	Barri	Ciutat	AMB
zònes:			
Delta baix	5,5	5,7	4,6
Delta occidental	5,7	5,7	4,5
Llobregat	6,5	5,3	3,9
Vallès occid.	6,0	5,2	3,9
Besòs	5,2	4,9	4,4
Barcelona	5,6	4,7	4,3
municipis:			
menys de 25.000 hab	6,5	5,7	4,2
de 25 a 50.000 hab	5,7	5,7	4,2
de 50 a 100.000 hab	5,5	5,5	4,7
Hospitalet	5,3	5,7	4,6
Badalona	5,4	4,8	4,4
Santa Coloma de Gra.	5,1	4,7	4,5
Ciutat Vella	4,4	4,9	4,4
l'Eixample	6,1	5,8	4,2
Sants-Montjuic	5,5	4,7	4,4
les Corts	5,9	4,8	4,2
Sarrià-Sant Gervasi	5,8	4,5	3,8
Gràcia	6,0	5,9	4,4
Horta	5,9	5,0	4,9
Nou Barris	4,8	4,3	4,1
Sant Andreu	5,4	4,7	4,3
Sant Martí	5,4	5,7	5,1
Total AMB	5,6	5,0	4,4

2. El mapa de la por

Quan es pregunta quins són els punts perillosos de la ciutat resulta un «mapa de la por» que respon no tant a la realitat com a la *construcció social* de la inseguretat, que sobre una realitat objectiva, eleva a la categoria de paradigma —en aquest cas el paradigma de la inseguretat— un determinat indret.

L'anàlisi de les respostes dels entrevistats dels municipis de l'AMB resulta il·lustratiu. Es va preguntar als entrevistats quins eren els barris perillosos del seu municipi (podien citar-ne dos i després valorar-ne la perillositat).

— Dels 8.467 entrevistats, n'hi ha 5.898 que esmenten un barri perillós del seu municipi i 3.738, que en citen dos.

— La proporció dels qui responen varia molt segons municipis: en alguns no hi ha quasi ningú que citi barris perillosos; en d'altres pràcticament tothom en cita.

— Entre els municipis del primer grup hi estan, Esplugues, Sant Climent, el Papiol, Tiana i Pallemà. Tenen en comú ser municipis no gaire grans (sols Esplugues supera els 15.000 habitants).

— A l'altre extrem s'hi situen els municipis amb molta població o nivell molt baix de renda: Barcelona, Badalona, Santa Coloma de Gramenet, Cerdanyola i el Prat, en són bons exemples.

— En els municipis que tenen una ratio elevada de resposta (total barris esmentats/total entrevistats) les respostes es concentren en uns pocs barris.

— D'altra banda hi ha un percentatge important d'indrets que s'han citat i que, després no s'han puntuat o se'ls ha donat una puntuació baixa. Les diferències s'aguditzen a nivell de municipis.

— A Barcelona el nombre d'entrevistats que citen punts perillosos i que els avaluen és elevat, també ho són les puntuacions atorgades.

Les dades tornen a indicar que els entrevistats tenen una imatge de Barcelona que implica perillositat. Ara bé, aquesta perillositat sols afecta alguns barris, els que concentren la majoria de les respostes sobre punts perillosos i que, en concret, són els del districte 1 (la Barceloneta, el Raval, el Gòtic, Barri Xinès, les Rambles, la Plaça Reial, el Casc Antic i Colom) que concentren el 50% de les respostes (3.545) i els del districte 10, que recull 1.104 respostes, és a dir el 16% del conjunt, i que bàsicament corresponen als Barris Besòs.

Taula 12
Avaluació mitjana de la perillositat dels punts de cada municipi de l'AMB

	1er punt citat			2on punt citat			punts citats i avaluats Total	Ràtio Punts/entrev
	punts citats i avaluats la resposta	P'avaluació mitjana	punts citats i avaluats 2a resposta	P'avaluació mitjana	punts citats i avaluats 2a resposta	P'avaluació mitjana		
Total l'Hospitalet	229	6,5	135	6,1	364	0,46		
Total Cornellà	44	7,3	16	7,2	60	0,25		
Total Espugues	17	6,5	3	6,0	20	0,15		
Total el Prat	112	8,0	23	7,2	135	0,76		
Total Sant Feliu	27	7,0	27	6,9	54	0,21		
Total Sant Joan Despí	54	5,3	0	—	54	0,78		
Total Sant Just	9	4,8	0	—	9	0,26		
Total Castelldefels	31	6,9	0	—	31	0,37		
Total Gavà	24	6,0	9	4,9	33	0,38		
Total Sant Boi	75	6,7	27	6,4	102	0,47		
Total Viladecans	0	—	0	—	0	0,00		
Total Sant Climent de Ll.	0	—	0	—	0	0,00		
Total S. Coloma de Cervelló	3	6,7	0	—	3	0,43		
Total Molins	17	5,9	0	—	17	0,26		
Total el Papiol	0	—	0	—	0	0,00		
Total Palafèja	1	6,0	0	—	1	0,02		
Total Sant Vicenç dels H	22	5,5	0	—	22	0,42		
Total S. Andreu de la B.	13	6,3	0	—	13	0,33		
Total Cerdanyola	82	7,0	47	6,6	129	0,81		
Total Montcada	23	6,0	0	—	23	0,36		
Total Ripolllet	25	7,9	0	—	25	0,34		
Total Sant Cugat del V.	0	—	0	—	0	0,00		
Total Badalona	207	8,3	121	7,2	328	0,52		
Total Montgat	7	6,9	0	—	7	0,35		
Total S. Adrià del Besòs	22	7,8	1	6,0	23	0,23		
Total S. Coloma de Gra.	240	7,8	151	7,2	391	0,89		
Total Tiana	0	—	0	—	0	0,00		
Total Barcelona	2.454	8,1	2.038	7,9	4.492	0,94		
Total AMB	3.738	7,4	2.599	7,6	6.336	0,73		

3. Altres llocs perillosos de l'Àrea Metropolitana

Per complementar la informació anterior es va preguntar si es coneixia algun indret perillós a l'AMB, fora del municipi del entrevistat.

— Solament un 30% dels entrevistats han esmentat algun punt.

— La majoria de respostes es concentren en punts del districte I de Barcelona i, sobretot, en el barri de la Mina de Sant Adrià que, un cop més, fa «honor» a la seva fama del barri perillós, malgrat no hi passin fets delictius.

Taula 13
Llocs perillosos de l'AMB esmentats
pel conjunt d'entrevistats

	Respostes	%
l'Hospitalet	134	5,06
Cornellà	28	1,06
Esplugues	4	0,15
el Prat	318	12,00
Sant Joan Despí	2	0,08
Castelldefels	2	0,08
Gavà	7	0,26
Sant Boi	14	0,53
Viladecans	2	0,08
Sant Climent de Ll.	2	0,08
Molins	2	0,08
Sant Vicens dels H.	15	0,57
Cerdanyola	20	0,76
Montcada	2	0,08
Ripollet	5	0,19
Sant Cugat del V.	2	0,08
Badalona	253	9,55
S. Adrià del B.	1.239	46,77
S. Coloma de Gra.	74	2,79
Barcelona	520	19,63
Altres municipis	4	1,60
AMB	2.649	100,00

— Com es veu, unes poques ciutats absorbeixen pràcticament totes les respostes dels entrevistats quan aquests es refereixen a indrets perillosos de fora del seu municipi: Sant Adrià, Barcelona, el Prat, Badalona i l'Hospitalet concentren el 93,6% de les respostes.

— En referir-se a Barcelona els entrevistats esmenten llocs concrets de la ciutat en lloc de referir-se genèricament a Barcelona, sent els indrets més citats, les Rambles, el Barri Xinès, el Casc Antic, la Plaça Reial, el Gòtic i el Raval, es a dir els indrets esmentats corresponen al districte de la Ciutat Vella. Possiblement la seva funció administrativa-

comercial i d'esbarjo fa que sigui més coneguda i, consegüentment, més recordada i esmentada de forma específica.

Quan la pregunta es fa als veïns de Barcelona, 1.365 entrevistats, un 28,5% del total, i els punts esmentats es concentren en tres ciutats: Sant Adrià, que recull el 54,3% de les respostes; el Prat de Llobregat, que n'absorbeix el 15% i Badalona que obté el 13,1% del total de respostes.

III. La realitat i la por: escassa o nul·la relació entre el que passa i el que la gent pensa que passa

La seguretat ciutadana és una construcció social feta d'una doble realitat: objectiva (la delinqüència i el seu increment els darrers anys) i subjectiva (l'augment de la por i la sensació d'inseguretat col·lectiva).

Ambdues realitats van tenir un inici conjunt (la sensació d'inseguretat va aparèixer amb l'increment de la delinqüència), però a partir d'aleshores han seguit lògiques i lleis de funcionament pròpies fins a esdevenir dues dimensions autònomes.

Per tant és molt important tenir en compte que la construcció social de la inseguretat —la por de la gent— no té perquè correspondre's amb el que realment passa: (per exemple, pot baixar la delinqüència i augmentar la inseguretat...)

On es pot apreciar amb més claredat l'autonomia de les dues realitats és en l'anàlisi territorial. A continuació, doncs, es presenten tres anàlisis que associen dades objectives i subjectives en la seva distribució per les zones, ciutats i barris de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

1. Evolució de l'índex de victimització i opinió sobre l'evolució del nivell de seguretat

La primera anàlisi permet veure que la sensació que la gent de les diverses zones té de l'evolució del nivell de seguretat és independent del que realment hagi estat l'evolució de la delinqüència a les seves zones i districtes respectius.

— La comparació s'estableix entre l'opinió sobre l'evolució de la seguretat i el que ha estat l'evolució real de la delinqüència mesurada per l'índex de victimització:

D'aquesta comparació se'n desprèn l'evidència que les sensacions col·lectives estan en funció de la construcció social de la inseguretat, no pas de les dades objectives. Per exemple:

— Els majors percentatges d'entrevistats que opinen que la seguretat ha millorat es donen a les zones on ha crescut l'índex de victimització (Barcelona, el Vallès Occidental i el Llobregat; la Ciutat Vella, l'Eixample, Horta-Guinardó)...

— I a la inversa... els menors percentatges es donen justament a les zones i districtes on l'índex de victimització ha disminuït (el Delta occidental, el Besòs, i el Delta baix; Sants, Nou Barris i fins i tot a les Corts i a S. Andreu).

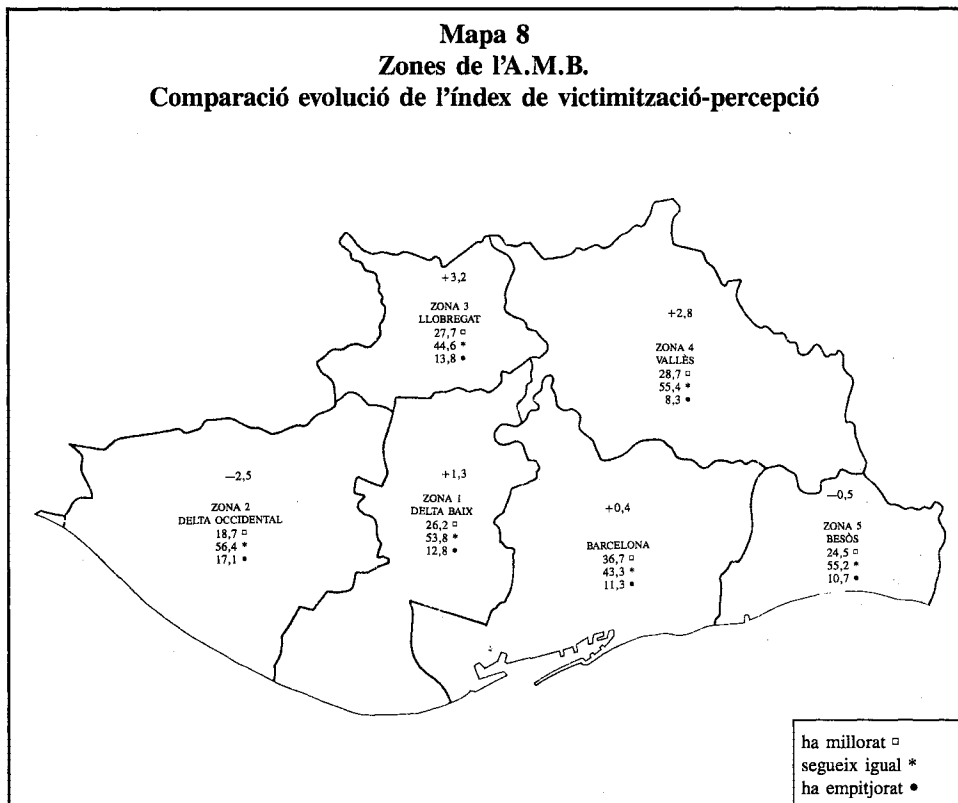
Taula 14

	Ha millorat molt	Ha millorat una mica	Segueix igual	Ha empitjorat una mica	Ha empitjorat molt	No ho sap	Victim 1989	Victim 1990
municipis:								
menys de 25.000 hab	0,9	29,7	45,3	11,7	1,9	10,4		
de 25 a 50.000 hab	0,3	25,9	58,5	11,5	0,3	3,5		
de 50 a 100.000 hab	1,0	22,8	54,0	12,6	1,6	7,9		
zones:								
Delta baix	0,8	25,4	53,8	11,3	1,5	7,1	11,8	13,1
Delta occidental	0,0	18,7	56,4	15,8	1,3	7,8	13,9	11,4
Llobregat	0,6	27,1	44,6	11,4	2,4	13,9	13,2	16,4
Vallès Occid.	2,8	25,9	55,4	7,6	0,5	7,8	12,1	14,9
Besòs	1,5	23,0	55,2	8,2	2,5	9,7	14,4	13,9
Barcelona	2,7	34,0	43,3	9,0	2,3	8,8	17,6	18,0
l'Hospitalet								
Badalona	1,4	28,1	50,8	10,6	1,8	7,4		
Santa Coloma	1,4	20,1	55,2	8,9	3,2	11,3		
	1,6	24,6	56,7	7,0	2,1	8,0		
Ciutat Vella								
l'Eixample	3,9	34,0	49,8	5,8	2,6	3,9	19,2	20,2
Sants-Montjuïc	2,9	38,1	43,1	7,3	1,8	6,7	18,7	19,6
les Corts	2,5	27,0	42,6	12,8	2,5	12,6	16,1	14,3
Sarrià-Sant Gervasi	3,7	30,4	53,7	3,7	1,1	7,4	14,9	14,5
Gràcia	2,1	37,6	40,7	9,8	1,2	8,6	22,3	19,8
Horta	2,6	30,7	50,5	6,6	1,6	7,9	14,9	18,1
Nou Barris	1,5	46,1	31,4	8,4	1,7	10,9	16,6	21,0
Sant Andreu	3,5	29,9	39,9	10,2	2,8	13,7	18,9	15,7
Sant Martí	1,8	32,6	47,9	6,9	2,6	8,2	18,4	16,1
	3,0	29,6	43,3	13,5	4,2	6,5	15,1	18,8

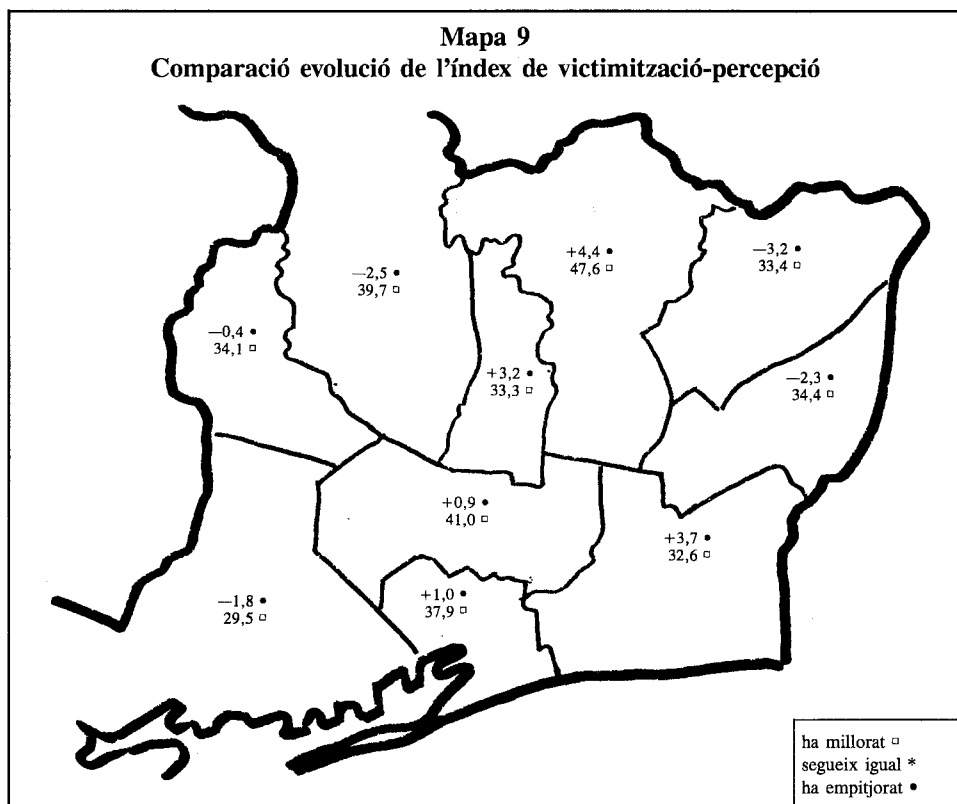
— Els casos més significatius són Sants-Montjuïc i Horta-Guinardó: a Sants la baixada de l'índex de victimització l'ha convertit amb el districte de menys risc de la ciutat, en canvi els seus veïns són els més crítics respecte l'evolució de la seguretat.

— Horta és el cas invers: essent el districte on més ha incrementat l'índex de victimització (enguany és el més elevat de la ciutat) quasi la meitat dels seus entrevistats (47,5% creuen que la seguretat ha millorat en el darrer any.

Per tant, com que la percepció no necessàriament ha de coincidir amb la realitat, resulta que l'opinió sobre la seguretat no té res a veure amb la realitat de la delinqüència.

Mapa 9
Comparació evolució de l'índex de victimització-percepció

2. Índex de victimització versus valoració del nivell de seguretat

Tampoc hi ha una relació exacta entre la realitat de la delinqüència a les diferents zones i ciutats i la sensació de seguretat que tenen els habitants dels seus barris:

— Això es pot veure relacionant l'índex global de victimització amb l'avaluació que la gent dona al nivell de seguretat que hi ha al seu barri.

A escala de les sis zones es veu que la millor valoració al nivell de seguretat és dona al Llobregat, que és on hi ha el segon índex de victimització més alt. Les pitjors avaluacions (Besòs i Delta Baix) corresponen a zones amb índexs de victimització més aviat baixos.

I a escala de les ciutats, la millor avaluació la donen els habitants de les més petites, que és on hi ha el segon índex de victimització més alt. Els entrevistats de Barcelona —molt victimitzats— avaluen també força alt el nivell de seguretat dels seus barris.

I, dins de Barcelona, entre els tres districtes que millor avaluen la seguretat (l'Eixample, Horta-Guinardó i Gràcia) n'hi ha dos dels que han estat més victimitzats (l'Eixample i Horta-Guinardó) i, Gràcia té un índex superior al promig de la ciutat.

A la inversa, si hom exceptua la Ciutat Vella, els dos districtes on pitjor s'avalua el nivell de seguretat dels barris —Nou barris i Sant Andreu— es registren índexs de victimització francament baixos.

Taula 15
Valoració mitjana del nivell de seguretat al barri, ciutat i àrea,
segons localització

	Barri	Ciutat	AMB	Victimització
zones:				
Delta Baix	5,5	5,7	4,6	13,1
Delta Occidental	5,7	5,7	4,5	11,4
Llobregat	6,5	5,3	3,9	16,4
Vallès Occid.	6,0	5,2	3,9	14,9
Besòs	5,2	4,9	4,4	13,9
Barcelona	5,6	4,7	4,3	18,0
municipis:				
menys de 25.000 hab	6,5	5,7	4,2	16,6
de 25 a 50.000 hab	5,7	5,7	4,2	11,7
de 50 a 100.000 hab	5,5	5,5	4,7	12,7
Barcelona	5,6	4,7	4,3	18,0
Hospitalet	5,3	5,7	4,6	14,1
Badalona	5,4	4,8	4,4	14,7
S. Coloma de Gra.	5,1	4,7	4,5	12,8
districtes de Barcelona:				
Ciutat Vella	4,4	4,9	4,4	20,2
l'Eixample	6,1	5,8	4,2	19,6
Sants-Montjuïc	5,5	4,7	4,4	14,3
les Corts	5,9	4,8	4,2	14,5
Sarrià-Sant Gervasi	5,8	4,5	3,8	19,8
Gràcia	6,0	5,9	4,4	18,1
Horta	5,9	5,0	4,9	21,0
Nou Barris	4,8	4,3	4,1	15,7
Sant Andreu	5,4	4,7	4,3	16,1
Sant Martí	5,4	5,7	5,1	18,8
Total	5,6	4,7	4,3	18,0

3. Localització versus barris considerats perillosos

La darrera associació de variables es desagrega a escala dels barris i resulta igualment expressiva: es tracta de veure la perillositat real de cada barri i comparar-hi el sentiment de por que provoca en la població.

És precisament a partir d'aquesta associació d'informacions —realitat i imatge— com es pot comprovar la manca de correlació entre la percepció («la fama») i la realitat dels barris de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

— Els barris centrals i habitats per la població de rendes mitjanes i altes són realment perillosos (perquè són centrals i densos) i concentren bona part dels fets delictius, però la seva imatge no es correspon a la realitat perquè no fan pas gaire por.

— En canvi, la imatge de perillositat dels altres barris és molt superior a la realitat, fins el punt que alguns d'ells han esdevingut «paradigmes» d'inseguretat: normalment són barris segregats i sempre marginats, on hi viu una població amb dificultats (econòmiques, ètniques, familiars, de comunicació...), que eventualment han aparegut als mitjans de comunicació com part de la història negra de l'AMB. En línies generals es pot dir que són espais amb escassa perillositat real i en canvi provoquen molta por.

— En aquests casos, es pot veure que la por no la fan els espais sino les persones que hi viuen: el que apareix a l'enquesta és que els llocs realment perillosos no fan por perquè en ells hi viu gent «normal», mentre llocs menys perillosos fan por perquè allà hi viu una població que fa por perquè respon als estereotips del delinqüent.

— Aquest es un problema que es retroalimenta (és la profecia que s'acompleix a si mateixa): la gent no va als llocs que creu perillosos, en part perquè normalment són espais perillosos i segregats i en part perquè han «aconseguit la fama» de perillositat. Amb les quals coses, segueixen essent paradigma de la por (allà no s'hi va)... i paradoxalment segueixen essent realment tranquils (com que no s'hi va, no hi passen fets delictius).

La constatació més evident del que s'acaba de comentar la representen les respostes que els entrevistats han donat respecte els barris perillosos de l'AMB que queden fora de les seves respectives ciutats. En quedar fora del seu marc habitual la imatge pren tota la força simbòlica i s'allunya, ja absolutament, de la realitat objectiva:

Taula 16
Llocs perillosos de l'AMB esmentats
pels conjunt d'entrevistats

	Respostes	%	Víctimes	%
l'Hospitalet	134	5,06	123	6,28
Cornellà	28	1,06	34	1,73
Esplugues	4	0,15	20	1,02
el Prat	318	12,00	14	0,71
Sant Feliu de Llobregat	0	0,00	11	0,56
Sant Joan Despí	2	0,08	9	0,46
Sant Just Desvern	0	0,00	12	0,61
Castelldefels	2	0,08	13	0,66
Gavà	7	0,26	4	0,20
Sant Boi	14	0,53	27	1,38
Viladecans	2	0,08	9	0,46
Sant Climent de Ll.	2	0,08	0	0,00

(Taula 16. Continuació)

	Respostes	%	Víctimes	%
Santa Coloma de Cervelló	0	0,00	3	0,15
Molins de Rei	2	0,08	13	0,66
El Papiol	0	0,00	1	0,05
Pallejà	0	0,00	2	0,10
Sant Vicenç dels H	15	0,57	8	0,41
Sant Andreu de la Barca	0	0,00	6	0,31
Cerdanyola	20	0,76	27	1,38
Montcada	2	0,08	5	0,26
Ripollet	5	0,19	13	0,66
Sant Cugat del V.	2	0,08	23	1,17
Badalona	253	9,55	121	6,17
S. Adrià del B.	1.239	46,77	16	0,82
S. Coloma de Gra.	74	2,79	62	3,16
Barcelona	520	19,63	1.322	67,45
Altres municipis	4	1,60	62	3,16
AMB	2.649	100,00	1.960	100,00